

El colom

(ALDC, VI, 1458. El colom)

Colom, ‘ocell de la família dels colúmbids, domèstic o salvatge, de mida petita, com la del bec, ales curtes i de parrupeig característic’, és el nom corrent en cat. Deriva del llat. COLŪMBUS, tot i que convivia amb COLŪMBA, que tendia a usar-se tant per al mascle com per a la femella. *Coloma* apareix algunes vegades en cat. med. en textos de caràcter religiós, però es va imposar *colom*; var. fonètiques: *c[o]lom*, en cat. occ. i mall.; *c[u]lom*, en cat. or., men. i eiv. (veg. PALDC, I, mapes 1 i 5); *cul[u]m* 1-11, 13, 14, en ross., i *cu[r]om* 85, en alg.; dim. *colomet* 150.

Paloma 139, 189 (dim. *palometà* 189), aplicat al colúmbid, és resultat d’una interferència del cast., com es nota més amb *palomo* i la var. catalanitzada *palom* 100, 125, 130; deriva del llat. vg. PALŪMBA (cl. PALUMBES) ‘tudó, colom salvatge’ (avui *colom silvestre* 157), significat que probablement ha romàs en topònims com

Palomar, *Palomer*, *Coll de Palomeres*, etc. (cf. *Onomasticon*); en cat. occ. estès a ‘papallona’ o ‘papalló’, sota la forma *paloma*, *palometà* (cf. ALDC, VII, 1530), documentat en O. Pou, 1575; Lamarca, 1839; Escrig, 1851; Pla, 1880; Martí Gadea, 1909, i, en llenguatge nàutic, *paloma* ‘corda per a facilitar la maniobra de la nau’, mot estès al genovès i altres llengües romàniques.

Pitxon 94, nom genèric, aplicat a gran part del cat. occ. al ‘colomí’ (veg. mapa 904), és pres del cast. *pichón*, on és italianisme (← it. *piccione* < llat. tardà PIPIONEM).

Colom és mot pràcticament pancatalà, repartit, segons la fonètica, en *c[u]lom* en cat. or. (tret del mall.) i *c[o]lom* en cat. occ., amb l’ excepció del préstec cast.-arag. *palomo*.

Colom és l’únic mot normatiu des del DOrt, 1917.

